

BOHUMIL HRABAL

PŘÍLIŠ HLUČNÁ SAMOTA

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

Třicet pět let jsem presoval starý papír, a kdybych měl znovu zvolit, tak bych zase nechtěl dělat nic jiného než to, co jsem dělal těch třicet pět let. A přece jednou za čtvrt roku to moje zaměstnání dostalo opačné znamínko, najednou mi ten sklep zošklivěl, připomínky a nárek a nadávky mého šéfa nějakým zesilovačem mi hulákaly do uší a v hlavě tak, že to moje sklepení mi začalo páchnout jako peklo, ten starý papír vršící se ode dna sklepa až do stropu dvora, ten promáčený a zatuchlý papír začal kvasit, že hnůj proti tlejícímu papíru voněl, taková bařina rozkládající se na dně mého podzemí tlela a bublinky stoupaly vzhůru jak bludičky z tlejícího pařezu v hnusné tůni a bahně. A já jsem musel na vzduch, musel jsem utéci od hydraulického lisu, ale já jsem nešel na čerstvý vzduch, já jsem už nesnášel čistý vzduch, zalykal jsem se venku a kuckal a krchlal, jako bych šlukoval havanský doutník. A zatímco šéf křičel a lomil rukama a hrozil mi, já jsem vyšel ze svého sklepa a kráčel nazdařbůh do jiných sklepení a jiných podzemí.

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

Úryvek je ze začátku třetí kapitoly.

Vypravěčem a zároveň hlavním hrdinou knihy je Hanťa, muž, který již 35 let lisuje starý papír. Jeho úkolem je co nejrychleji slisovat dodaný papír, nejčastěji zakázané knihy, které jsou čerstvě vytištěné, ale nakonec nemohly vyjít. Hanťa je znalec literatury, umění i filozofie, přečte totiž všechno, co se u něj v lisovně objeví. Vybrané knihy dává stranou pro svého přítele z vysoké školy. Hanťa také vypráví různé drobné historky, například jak lisovnu navštívila školní skupina. Děti i jejich učitelky s nadšením trhaly desky knih a vůbec jim nebylo zatěžko likvidovat něco tak cenného, jako jsou knihy. Jiné vzpomínky se týkají žen, třeba jeho milé Mančinky, které se podařilo se znemožnit vlastním exkrementem, nebo cikánky, která u něj žila a najednou zmizela. Až později mu došlo, že byla odvezena do koncentračního tábora. Hanťovo tempo práce je pomalé, což se nelíbí jeho nadřízenému, a tak do sběrných surovin pošle dva zdatnější dělníky. V té době už také Hanťův hydraulický lis nahrazuje výkonnější supermoderní lis. Hanťa byl odhodlán nechat sám sebe slisovat, ale nakonec si to rozmyslel.

- **téma a motiv**

téma: občasná nenávist k lisování papíru

motivy: starý papír, zaměstnání, nadávky, šéf, sklepení

- **časoprostor**

prostor: lisovna papíru v Praze

čas: na konci knihy je uveden rok 1976; jde o dobu, kdy knihy procházely cenzurou – dobu komunismu

- **kompoziční výstavba**

Knihy je rozdělena do osmi kapitol.

Hlavní osa vyprávění je chronologická, ovšem s četnými retrospektivními odbočkami.

- **literární forma, druh a žánr**

próza, epika, román s autobiografickými prvky

- **vypravěč**

Vypravěčem je Hanťa, který promlouvá v ich-formě.

- **postava**

Hanťa – muž neznámého vzhledu i věku, lisovač papíru, miluje svou práci, pracuje pomalu, čte všechny knihy, které se u něj v lisovně objeví, měl několik žen, ale nyní žije sám, nemá rád svého šéfa a exkurze, které k němu do lisovny chodí, rád navštěvuje svého přítele z vysoké školy

- **vyprávěcí způsoby**

V úryvku se vyskytuje pouze pásmo vypravěče v ich-formě.

- **typy promluv**

Hanťův monolog

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

refrén	<i>Třicet pět let jsem presoval starý papír...</i> (tato věta se objevuje na začátku každé kapitoly)
dlouhá souvětí	<i>A přece jednou za čtvrt roku to moje zaměstnání dostalo opačné znamínko...</i>
zdrobnělina	<i>znamínko, bublinky, bludičky</i>
výčet	<i>připomínky a nářek a nadávky mého šéfa</i>
archaismus	<i>bařina</i> (= bažina)
onomatopie	<i>kuckal a krchlal</i>

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

metonymie	<i>zaměstnání dostalo opačné znamínko; jsem musel na vzduch (= ven)</i>
personifikace	<i>nadávky mého šéfa nějakým zesilovačem mi hulákaly do uší</i>
přirovnání	<i>moje sklepení mi začalo páchnout jako peklo; hnůj proti tlejícímu papíru voněl; bublinky stoupaly vzhůru jak bludičky z tlejícího pařezu; kuckal a krchlal, jako bych šlukoval havanský doutník</i>
hyperbola	<i>ten starý papír vršící se ode dna sklepa až do stropu dvora</i>
metafora	<i>zatuchlý papír začal kvasit; na dně mého podzemí (= v lisovně)</i>

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

- 2. polovina 20. století

- narodil se 28. března 1914 v Brně-Židenicích Marii Kiliánové a zemřel 3. února 1997, když vypadl z okna při krmení holubů v nemocnici na Bulovce
- matka se vdala za Františka Hrabala, správce (poté ředitele) nymburského pivovaru, který Hrabala adoptoval
- dětství trávil v Nymburce
- v Nymburce absolvoval jak základní školu, tak reálné gymnázium, poté studoval na právnické fakultě v Praze, kterou dokončil až po válce
- vystřídal řadu povolání, znal velmi dobře různá prostředí, pracoval například jako číšník, výpravčí, skladník, pojišťovací agent nebo jako dělník v ocelárnách
- po roce 1968 mu bylo dočasně zakázáno publikovat, díla vycházela v samizdatu nebo v cizině. Od roku 1975 směl opět volně tvořit a vydávat knihy.
- do svých děl si vybírá postavy obyčejné, nemocné, smolaře, ztroskotance, na první pohled velice nezajímavé lidi, kteří v životě nic nezažili, ale o životě velmi rádi mluví
- byl zřejmě nejvýznamnějším českým prozaikem

rysy díla:

- „perlička na dně“ – dobré jádro člověka, např. moudrost, upřímnost, bez ohledu na původ
- pábení, pábitel – Hrabalovy novotvary, zřejmě od slova „bábení“
- „pábení“ – zvláštní druh vyprávění, autentické hovory lidí
- pábitel – vše koná zamilovaně, touží po poznání, je posedlý vyprávěním, určitou činností dělá se vši vervou
- osobité nazírání na svět, svérázná poetika
- většina próz nemá souvislý děj (výjimka: *Ostře sledované vlaky*)
- tok více nesouvislých příběhů najednou = metoda koláže
- výrazné kontrasty
- lidé z okrajových oblastí měst
- erotické motivy, černý humor, groteskní scény
- údajně vše podle skutečnosti (inspirace vyprávěním v hospodách)
- hovorový jazyk
- malá psychologická propracovanost postav – záměrně
- mnohé knihy vyšly nejprve v exilových nakladatelstvích, poté je Hrabal přepracovával
- Perlička na dně* – soubor povídek
- Pábitelé*
- Taneční hodiny pro starší a pokročilé* – celý text je jedna dlouhá věta, ovlivněn moderní prózou
- vrcholné období – 70. léta: tzv. nymburská trilogie = *Městečko u vody* = *Městečko, kde se zastavil čas*: *Postřižiny*, *Krasosmutnění*, *Harlekýnovy milióny*
- spojující postavou je strýc Pepin, který přijel na 14 dní a zůstal několik let
- vypravěčkou je Hrabalova maminka – paní sládková
- Slavnosti sněženek* – soubor povídek o obyvatelích chatové oblasti Kersko

- **literární / obecně kulturní kontext**

- česká próza 2. pol. 20. stol., oficiálně vydávaná, zakázaná i samizdatová

Oficiálně vydávaná próza po roce 1945:

Vladimír Páral (* 1932, Praha)

- autor období 60.–80. let, po roce 1989 méně výrazný

- chemický inženýr, pracovně spojen se severními Čechami (Ústí nad Labem – zdroj inspirace),
v chemickém průmyslu pracoval 13 let

- žije v Praze a Mariánských Lázních

Černá pentalogie – volný cyklus 5 novel a románů ze 60. let

Veletrh splněných přání, Soukromá vichřice, Katapult, Milenci a vrazi, Profesionální žena

Bílá pentalogie – dosud napsána jen 4 díla

Mladý muž a bílá velryba, Radost až do rána, Generální zázrak, Muka obraznosti

80. léta – romány s prvky sci-fi

Pokušení A-ZZ, Romeo a Julie 2300, Válka s mnohozvířetem

90. léta – pokles kvality, otevřená sexualita (na hranici pornografie)

Dekameron 2000 aneb Láska v Praze, Playgirls, Profesionální muž

Ludvík Vaculík (1926–2015)

- prozaik, fejetonista, pracoval pro firmu Baťa

- studium Vysoké školy politické a sociální, redaktor (Rudé právo)

- autor manifestu 2000 slov

- *Jak se dělá chlapec, Morčata, Rušný dům, Sekyra*

Exilová próza po roce 1945:

Josef Škvorecký (1924–2012)

- prozaik, esejista, překladatel, nakladatel

*Náchod, totálně nasazen v náchodské továrně a Novém Městě nad Metují

- působil ve studentské jazzové kapele

- krátce studoval lékařskou fakultu UK, poté FF UK obor filozofie – angličtina

- r. 1969 odjel přednášet do USA a rozhodl se zůstat v exilu – stal se profesorem v Torontu (Kanada)

- zakladatel exilového nakladatelství 68 Publishers (Toronto)

Zbabělci – první román s postavou Dannym Smiřickým (autorovo alter-ego)

další díly pentalogie s Dannym: *Tankový prapor, Prima sezóna, Mirákl, Příběh inženýra lidských duší*

detektivní prózy – vystupuje poručík Borůvka: *Smutek poručíka Borůvky, Konec poručíka Borůvky,*

Návrat Borůvky, Hříchy pro pátera Knoxe

poezie: *Nezoufej!, Dívka z Chicaga, Blues libeňského plynojemu*

Milan Kundera (*1929)

- básník, dramatik, prozaik, esejista, překladatel

- členem komunistické strany – vyloučen

- studoval literární vědu a estetiku, přestoupil na FAMU – režie, scenáristika

- žije a píše ve Francii

- poezie: *Monology, Člověk zahrada širá*

- hry: *Jakub a jeho pán, Majitelé klíčů, Ptákovina*

- povídky: *Směšné lásky*

- romány: *Nesnesitelná lehkost bytí, Zrazené testamenty, Žert, Život je jinde, Valčík na rozloučenou*

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

vyprávěcí

- **vysvětlení názvu díla:**

Příliš hlučná samota – hlavní hrdina Hanťa je téměř stále sám, ale v hluku (v lisovně starého papíru)

- **posouzení aktuálnosti díla:**

Dílo už není příliš aktuální, v lisovnách papíru zastoupily lidskou práci stroje a také se již nelisují zakázané knihy.

- **pravděpodobný adresát:**

Kdokoli, kdo má rád Hrabalův styl psaní, tj. dlouhá přetížená souvětí, vnitřní monology postav, povídání o životě prostých lidí.

- **určení smyslu díla:**

Román poukazuje na dobu plnou paradoxů – hlavní hrdina pracuje v lisovně jako dělník, a přitom je sečtělý a vzdělaný.

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

Autor knihu dopsal v roce 1976, ale vyšla až v roce 1989.

- **tematicky podobné dílo:**

Bohumil Hrabal – *Obsluhoval jsem anglického krále*: vyprávění v ich-formě, povídání o oblíbeném povolání

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatisací:**

Film *Příliš hlučná samota* (Česko, Francie, Německo) natočila roku 1994 Věra Cais. Komentáře se shodují v tom, že se jedná o nepříliš zdařilé zpracování literární předlohy.